

Yttrande över "Härifrån till evigheten" - En långsiktig arkivpolitik för förvaltning och kulturarv (SOU 2019:58)

Er beteckning: Ku2019/02112/KL

Sammanfattning

Länsstyrelsen Västernorrland önskar att utredningen inte enbart konstaterade utan även tog ställning i en av den svåraste frågan gällande tillgängligheten av vårt gemensamma kulturarv, tydligare och lägre kostnader för myndigheter att leverera sina arkiv till arkivmyndigheten. En leveransplan kommer inte att underlätta Riksarkivets accessionsplanering då den osäkra kostnadsbilden även fortsättningsvis kommer att vara ett hinder för myndigheter att leverera sina arkiv.

Utredningen konstaterar att myndigheternas arkiv är en del av vårt kulturarv. Därefter föreslås utökade krav på myndigheternas arkivhantering med oklara långsiktiga vinster. Länsstyrelsen delar inte utredningens bild i konsekvensanalysen att förslagen inte leder till ökade kostnader för staten, dit de statliga myndigheterna rimligen bör räknas.

Länsstyrelsen ställer sig positiva till utredningens förslag om tydligare ansvar för arkivbildningen när myndigheter delar IT-system. I övrigt kunde dock utredningen valt att fokusera en ny arkivlag på de handlingar och information som är skapade digitalt istället för att lägga så mycket kraft på att digitalisera äldre analoga handlingar.

Länsstyrelsen är angelägen om statens verksamhet ska vara lokaliserad på många olika platser och att det stärker den statliga förvaltningsmodellen och demokratins legitimitet utöver att det ger regional utvecklingskraft i hela landet. Förslag som stärker detta är viktigt att genomföra.

Länsstyrelsen har inte bedömt utredningens förslag i de delar som gäller kommunala området samt de enskilda arkiven.

Synpunkter på arkivutredningen

Nedan följer de delar i arkivutredningen som länsstyrelsen valt att särskilt kommentera.

6.4.1 Arkivbildningen

Länsstyrelsen delar helt utredningens slutsats att upptagningar för automatiserad behandlingen ska bilda arkiv endast hos den myndighet som ansvarar för det informationssystem där upptagningen ingår. Det finns inte praktiska förutsättningar för att flera myndigheter ska ha arkivansvar för olika upptagningar i samma informationssystem. Länsstyrelserna delar cirka 300 IT system med andra myndigheter varav många innehåller arkivinformation. Att ställa arkivkrav på andra myndigheters system har visat sig vara allt annat än lätt. Systemägaren är den som har insynen i systemen för att uppfylla kraven i RA-FS 2009:2 och förutsättningarna för gallring och export till e-arkiv. Länsstyrelsen förutsätter att de myndigheter som hantera handlingar i ett gemensamt system är delaktig i arbetet men att systemägare har det övergripande ansvaret. Respektive myndighet bör sedan ange i arkivredovisningen på vilken myndighet upptagningarna bildar arkiv vilket innebär att allmänhetens insyn är tryggad.

6.4.5 Rapportering av uppgifter om arkiv

Länsstyrelsen tillstyrker inte detta lagförslag. Efter att ha skummat Riksarkivets 50 sidiga Dataelementkatalog för inrapportering till den nationella arkivdatabasen (NAD) delar inte länsstyrelsen uppfattning att detta skulle vara en begränsad arbetsuppgift för myndigheterna. Även om uppgifterna till stor del finns i arkivbeskrivningen och arkivförteckningen så är de inte strukturerade för en automatisk inrapportering till NAD. Både arkivbeskrivningen och arkivförteckningen är levande dokument på myndigheten och denna inrapportering skulle behöva göras återkommande. Länsstyrelsens ser en nytta med att tillgängligheten till vårt kulturarv ökar men tycker att konsekvenserna för myndigheterna med detta förslag och formerna för inrapportering behöver förtydligas bättre. Detta förslag bör lyftas ur arkivlagen och hanteras i annan särskild ordning.

7.11.4 Inventering av arkivbestånd

Länsstyrelsen anser inte att tiden är mogen för ett uppdrag att utreda massdigitaliseringen av myndigheternas pappersarkiv. Precis som i Finland saknas i Sverige en e-arkivlösning och i dagsläget finns inte ens ett uppdrag att utveckla ett statligt e-arkiv. Innan ett sådant uppdrag eventuellt ges till Riksarkivet bör också nyttokalkylerna från våra grannländer granskas för att se om det är lönt att påbörja en inventering då förhållandena knappast skiljer sig åt mellan de nordiska ländernas pappersarkiv från 1970-talet och framåt.

8.7.1 Bättre möjligheter att planera överlämnanden

Myndigheter har ingen plikt att leverera arkiv till arkivmyndigheten annat än vid upphörande eller som föreläggande vid inspektion, vilket enligt utredningen aldrig har skett. Länsstyrelsen ser då heller ingen poäng med att

tvingas göra en överlämnandeplan för material man inte planerar att överlämna.

En överlämnandeplan riskerar också att bli en tom produkt när frågan om tydligare och lägre kostnader för leveranser inte har adresserats.

9.7.4 Förelägganden vid brister

Även om länsstyrelsen delar utredningens uppfattning att ett tydligare rådgivningsuppdrag och dialog med arkivmyndigheten är viktiga beståndsdelar i arkivförvaltningen så är vården av vårt kulturarv så pass viktigt att Riksarkivet bör få möjlighet att komplettera sina föreläggande med vite för att inte vården av myndigheternas arkiv ska riskera att hamna i skuggan av andra interna frågor.

9.7.5 Ett tydligare rådgivningsuppdrag till arkivmyndigheterna

Att Riksarkivet får ett tydligare uppdrag inom rådgivningen ställer sig länsstyrelsen positiv till. Som utredningen konstaterar ska det vara lätt att göra rätt. Här borde dock utredningen varit offensiv och föreslagit att Riksarkivet tillförs resurser och medel för detta uppdrag.

14.5.2 En samordnad nationell plan för fortbildning

Länsstyrelsens delar inte utredningens förslag till en samordnad nationell plan för fortbildning av yrkesverksamma arkivarier, under Riksarkivets ledning. Ansvaret för arkivutbildning bör ligga på universitet och högskolorna. Det framgår inte heller i utredningen på vilket sätt arkivmyndigheten Riksarkivet är representativa genom sina kompetensbehov jämte de övriga myndigheterna. Ska en fortbildningsplan finnas vore det mer rimligt att det hade varit den kompetens som myndigheterna, där vårt kulturarv genom arkiven skapas, förvaltas, tillhandahålls och tillgängliggörs, efterfrågar borde ligga till grund istället för behoven hos en arkivdepå. Det framgår inte i utredningen hur detta ska säkerställas.

Länsstyrelsen ser också med oro på att en ny arkivlag lägger fokus på yrkeskurser istället för de arkivvetenskapliga utbildningarna. Det riskerar att på sikt urholka statusen för yrket om utbildningen förskjuts från universitetsexamen till YH-kurser.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Berit Högman med enhetschef Håkan Viklund som föredragande. I den slutliga handläggningen har också dokumentcontroller Rickard Granberg och arkivansvarig Ylva Berg medverkat.

Så här hanterar länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa hittar du på
www.lansstyrelsen.se/dataskydd.